

Ordenagailurako armarrak

Euskal Herriko 2.000 leinuen informazio eta armarrak biltzen dituen CD-ROMa argitaratu dute

• MIKEL SAIZ

ABIZENAK IZEN BEREKO PERTSONAK BEREIZ- teko beharrari erantzuteko sortu ziren. Europako herrietan hainbat irizpide erabili zituzten pertsonak izendatzeko. Badira abizen nominatiboak (Gimeno, Christian), patronimikoak (Gimenez, Christiansen), jatorriari so egiten diotenak (Genovese, Welsh), ofizio batekoak (Fisher, Schneider), deskribatzaileak (Blanco, White, Leblanc) eta izaeraren ingurukoak (Galan, Goodman).

Tokia, euskal abizenaren oinarri

Baina Euskal Herrian bestelako pertsonak aurkituko ditugu: Nafarroan, Francisco Javier Uharte Goñi; Ipar Euskal Herrian, Beñat Hiriart Dagerre; Araban, Estibalitz Lopez de Gereñu Martinez de Apodaka; Gipuzkoan, Ignacio Aizpurua Agirre; eta Bizkaian, Begoña Uribe txabarria Zenarruzabeitia.

Kontua da Euskal Herrian beste irizpide bat erabili zutela abizenak sortzeko. Euskal abizenak toponimokiak dira: jatorrizko lekuaren izenarekin bat egiten dute. Hau da, gure abizena aipatzen dutenean gure jatorriko etxea, baserria, dorretxea, jauregia edo herria aipatzen dute. Alli, Nagore edo Uharte bezalakoek herria dute erreferentzia. Elizalde eta Garaikoetxea bezalakoek etxearen kokapena. Perurena, Martikorena eta Mariñelarena bezalakoek, berriz, etxeko jabea dute hizpide.

Etxeetatik leinuak

Ikus daitekeenez, Euskal Herrian anitzetan etxearen izenak ematen zuen pertsona bat ezagutzeko bereizgarria. Etxeak definitzen zituen euskaldunak, abizena emateraino.

Eta etxe horietatik leinuak sortu ziren. Eta leinuak ezberdintzeko, armarrak agertu ziren. Hasierako armarrak sinpleak ziren oso. Nahikoa zuten kolore bat erabiltzea. Baina gerora, leinuak ugaltzen joan ziren heinean, armarrak konplikatu egin ziren, eta osagai gehiago sartu: arbolak, animaliak, gazteluak, gurutzak, xingolak... Armarrak horiek oinordekotzaren parte ziren eta leinuari egiten zioten erreferentzia.

Lehen, abizen bezala etxeko, baserriko edota herriko izena hartzen zen, baita ematearen izena hartu ere. Abizenik indartsuena hartu ohi zen. Akaso horregatik dira hainbeste Goñitar Nafarroan. Baina Goñi izeneko leku bakarra da. Apika, leinu indartsua izan zen garai batean, eta, jendeak abizena aukeratzeko tenorean azkarrenera jotzen zuenez, askok Goñira jo zuten.

Kontuak kontu, armarrak Erdi Aroko asmakizunak dira. Gudaleketan erabili eta etxeko fatxadetan paratu zituzten. Gerrarako ez ditugu orain erabiliko, baina gure etxe zaharretako aitzinaldeetan oraindik ere badira. Orain, *Heráldica Vasco-Navarra CD-ROMaren ordenagailuan*, XXI. mendeko gerra makinan, gure leinuaren armarrak zehatza izateko aukera dugu. Baina, jakina, lehenbizi zein leinutakoak garen jakin beharko dugu, eta hori, zoritxarrez, ez da saguaren klik soil batekin jakiten ahal.

→ Asier Azpilikueta

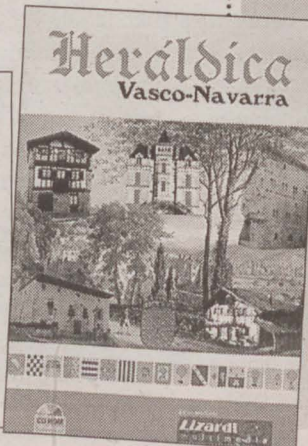

HERRIKO ETXEA

Euskal abizen, leinu eta armarren inguruko guziak, edo ia guziak, esplikatzen dituzte Fernando Lopez Permisanek eta Marta Ruiz Aiestaranek 'Heráldica Vasco-Navarra' CD-ROMean. Lizardi Multimedia argitaratu du eta, bertan, Euskal Herriko 2.000 leinuen informazioa, heraldika hiztegi ilustratua, euskal leinuen entziklopedia geografikoa eta armarrak apaintzeko konbinazioak sartu dituzte, besteak beste.

Fitxa

Izenburua: 'Heráldica Vasco-Navarra'.
Formatua: CD-ROMa.
Egileak: Fernando Lopez Permisan eta Marta Ruiz Aiestaran.
Argitaletxea: Lizardi Multimedia.
Salneurria: 29.95 euro (4.990 pezeta).
Edukia: Euskal Herriko 2.000 leinuen informazioa, heraldika hiztegi ilustratua, euskal leinuen entziklopedia geografikoa, eta armarrak apaintzeko konbinazioak, besteak beste.

Fernando Lopez

• 'HERÁLDICA VASCO-NAVARRA' CD-ROMa

«Euskal abizenen armarrak anitzetan egiten digute»

«Euskal kulturaren informatikaren eta multimedia produktuen bidez sakontzeko», Fernando Lopez Permisanek, 32 urteko iruindarrak, beste hainbat kiderekin Lizardi Multimedia sortu zuen 1995ean. Orain, Marta Ruiz Aiestaranekin batera 'Heráldica Vasco-Navarra' egin du, Euskal Herriko 2.000 leinuen informazioa eta armarrak biltzen dituen CD-ROMa.

■ Non du sorburua lan honek?

Hau ez da honen inguruan egiten dugun lehen lana. Go 'Apellidos Vasco-Navarros' izenekoak egin genituen jarraipena da. Makina bat iturritan jadanik ez dugu informazioa biltzea izan da lan honen oinarri. XV. mendetik aurrera paperean argitaratuta zegoen horri bizitza eman dio informatikak eskaintzen dituen baliabideekin.

■ CD-ROMean agertzen diren armarrak nola dituzue?

Bai, baina ez ditugu guk asmatu. Armeria liburuak armarrak estudioetan dauden hainbat interpretazio berrak dira. Batzuen eta besteen interpretazioak aintzat hartuz, eta beti zein iturritatik edan dugun adierazi dugu, auzoan. Arazoa da hainbat zailtasun daudela armarrak azaldu eta ongi egiteko.

Batetik, kontuan hartu behar da armarrak etxekoak direla, paratzen zirela, harrian tailatuta. Harrian ez dago kolore horrek nahasmena sortu du gero.

Bigarrenik, armarrak deskribatzeko hizkera tekniko batzua dagoen arren, zenbaitzuek, hizkera hori ezagutzen ez dutenak bere kabuz interpretatu dituzte armarrak, eta akatsak sortu dituzte. Errate baterako, lerro bertikalek 'makil' izena dute, horiei batzuek, ezjakintasunagatik, 'barra' erran diote. Baina, be barrak lerro diagonalak direla. Nahasmen txiki bat sortu da keta nabarmena dakar harmarra marrazteko orduan.

Eta, azkenik, armarrak harrian edo paperean eginak direla, artista oso ona ez bazen, gero zaila da interpretatzea. Baina, ren ondoan dagoena hartza, otsoa edo zakurra dena, hankako animalia bat bertzerik ez delako ikusi.

■ Armarraren itxura interpretatzea zaila da, are zailagoa gibelean den erranbidea

Horretan fantasia da nagusi. Halere, gure armarrak abantaila bat. Izan ere, euskal abizenen armarrak anitzetan hitz egiten digute. Horrela, Olletako armarrak eltze ageri dira; Usuakoan, usoak; eta Sagastian, sagarrondoa. Azken horri dagokionez, euskal abizen asko toponimikoak direla, hainbat lursailari egiten diotela erreferentzia; eta, euskal lursail horrek erreferentzia egiten dio bertan dagoen lursailari. Horregatik, askotan agertzen dira arbolak herrietan.

• OSKAR MONTERO